STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 13391

DOS GOLDENE INGELE

David Ignatoff

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דאָס גאָלדענע אינגעלע

...ישע ביבליאָטעק
און פּרעסע ארכיוו

געדרוקט אין
פּינסקי־מזל פּרעס.

— פאַרלאַג אַמעריקאַ —

Copyright, 1921
by
Farlag America

צענטראלע יידישע ביבליאטעק
און פרעסע ארכיוו

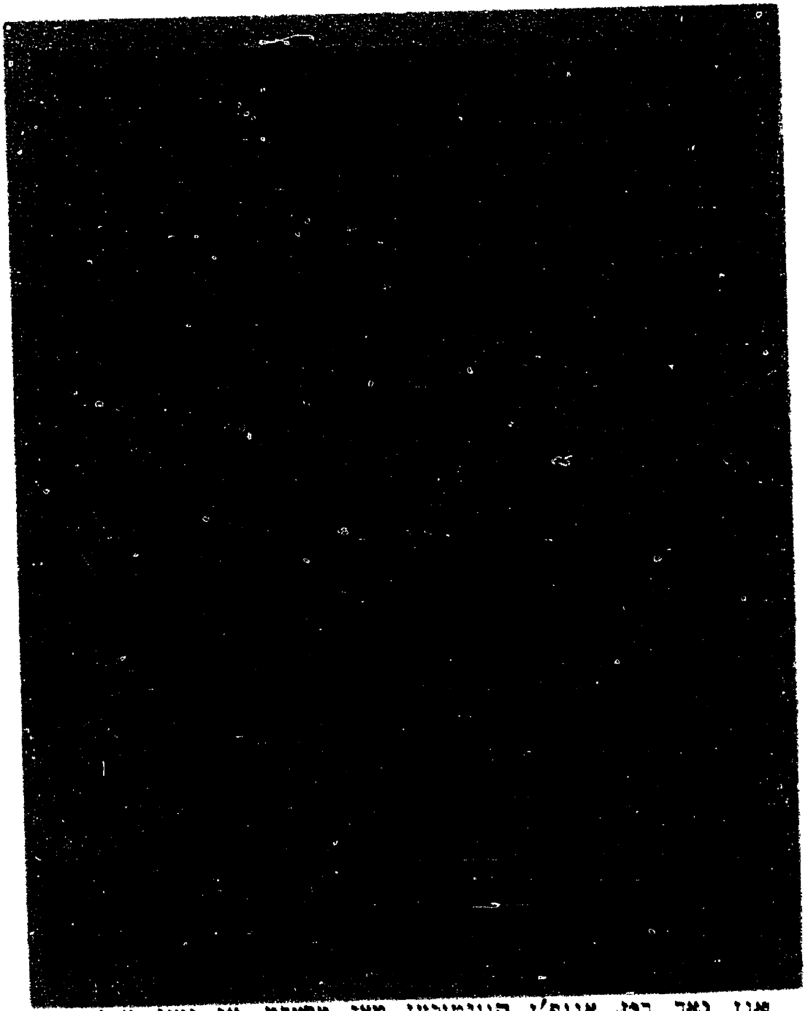

און נאך ביז אויפ'ן היינטיגען טאג טרעפט, אז ווען מען קוקט זיך איין אויפ'ן ברעג הימעל דערזעהט מען צווישען די פילע אנ-דערע געשטאלטען אויך דעם גליקליכען בלינדען מיט זיין גאלדענען אוינגעלע.

די מעשה מיט'ן גאָלדענעם אינגעלע

ערגעץ צווישען טייכען ביי א טייך האָבען גע־וואוינט א טאַטע מיט א מאַמען און זיי האָבען געהאַט איין־איינציג קינד — א קליין אינגעלע.

איז איינמאָל דאָס אינגעלע צוגעגאַנגען צום ברעג טייך און דערזעהן ווי אין'ם וואַסער שפּאַצירט זיך אום א גאָלדען אינגעלע. האָט דאָס קינד אויפגעפּאַטשט מיט די הענטלאך און איז אַריינגעשפּרונגען אין טייך נאָך דעם גאָלדענעם אינגעלע.

האָבען אָבער גוטע מענשען דערזעהן ווי דאָס אינגעלע איז אין וואַסער אַריינגעפאַלען, זענען זיי גע־קומען צולויפען און האָבען דאָס קינד אַרויסגעראַטע־וועט און עס געבראַכט צוריק צו זיין טאַטען און צו זיין מאַמען. איז דאָס אינגעלע עטליכע טעג געלעגען קראַנק אין בעט, אָבער דערנאָך, אַז עס איז צוריק גע־זונט געוואָרען, האָט דאָס אים גענומען ציען צוריק צום טייך.

— איך וויל צום גאָלדענעם אינגעלע — האָט ער געהאַלטען אין איין שרייען.

אַז טאַטע־מאַמע האָבען א קוק געטאָן, אַז ס'איז שלעכט, האָבען זיי זיך דערשראָקען; האָבען זיי פאַר־לאָזט דאָס אָרט מיט די טייכען און זיך באַזעצט אין א

שטאָט אָהן טייכען; אָבער אַזוי ווי דאָס קינד איז גע־וואקסען, אַזוי איז איינאיינעם מיט׳ן קינד אויך געוואק־סען זיין ביינקעניש נאָכ׳ן גאָלדענעם אינגעלע.

אויגען האָט דאָס קינד געהאַט שווארצע, ביסטרע, ווענען זיי נאָך שווארצער און ביסטרער געוואָרען. און אַז ער איז עלטער געוואָרען האָט ער פארלאָזען טאַטע מאַמע און איז אַוועק אין דער וועלט אַריין זוכען דאָס גאָלדענע אינגעלע.

האָט ער לאַנג געוואַנדערט פון שטאָט צו שטאָט, פון לאַנד צו לאַנד, פון טייך צו טייך, געקוקט און גע־זוכט מיט זיינע אויגען, געזוכט און געקוקט און האָט אַלץ נים געקאָנט געפינען דאָס גאָלדענע אינגעלע.

און איינמאָל, געהענדיג אַזוי און זוכענדיג, האָט דער יונגערמאַן מיט די ביסטרע, זוכענדיגע אויגען באַגעגענט אַ קלוגען אַלטען, רופט ער זיך צו אים אָן:

— קלוגער אַלטער! — אַמאָל ווען איך בין נאָך געוועזן אַ קינד, בין איך צוגעגאַנגען צום ברעג טייך, די זון האָט זיך נאָר וואָס געהאַט אויפגעהויבען אַר־בער׳ן וואַסער און איך האָב דערזעהן ווי אינ׳ם וואַסער געדרעט אום אַ גאָלדען אינגעלע.

איך האָב מיך געהאַט געלאָזט צו אים. אָבער מענשען האָבען מיך געכאַפּט אויפ׳ן מיטען און פון וואַסער אַרויסגעשלעפּט און פון דעמאָלט אָן זוך איך און זוך און קאָן ניט געפינען דאָס גאָלדענע אינגעלע. קלוגער אַלטער! קאָנסטו מיר זאָגען וואו איך קאָן ווידער זעהן דאָס גאָלדענע אינגעלע?

גאָלד און זילבער און בריליאַנטען

דער קלוגער אַלטער האָט אויפגעהויבען זיינע לאַנגע גרויע ברעמען, האָט באַטראַכט דעם מאָדנעם מענשען מיט די ביסטרע שוואַרצע אויגען און געזאָגט:

— קינד מיינס! וואָס האָסטו זיך איינגערעדט? דו ביזט דאָך שוין אַ דערוואַקסענער מענש, ווייסטו דען נים, אַז דאָס זענען בלויז אויסגעטראַכטע זאַכען?

ער אָבער האָט אים געענטפערט און געזאָגט:

— קלוגער אַלטער! דו הערסט דאָך, אַז דאָס איז נים אויסגעטראַכט, דו הערסט דאָך, אַז איך האָב דאָס אַליין געזעהן. איך שווער דיר.

האָט דער אַלטער פון דאָס ניי אויפגעהויבען זיינע גרויע ברעמען און זיך לאַנג און גוט איינגעקוקט אין דעם יונגענמאַן און געזאָגט:

— וואויל, מיין קינד! איך האָב פאַר דיר אַ גוטע עצה. דו ביזט נאָך יונג און שטאַרק און די וועלט איז ברייט און גרויס. לאָז זיך אַרויז אין איר, ווער רייך, זאַמעל אָן אַ סך גאָלד און זילבער, דימענטען און טייערע שטיינער, נאָכדעם וועסטו נעמען דעם בעסטען גאָלד־גיסער, וועט ער דיר פון דיינע אוצרות מאַכען אַ גאָלדען איינגעלע.

איז ער אַוועק און האָט געפאָלגט דעם קלוגען אַלטען, ער האָט זיך אַריינגעוואָרפען אין דער ברייטער גרויסער וועלט, זיך גענומען פלייסיג טאָן, האַנדלען, וואַנדלען.

און אַזוי זענען אַוועק יאָרען אוז יאָרען נאָך יאָרען,

גאָלד און זילבער און בריליאַנטען

ביז ער האָט אָנגעזאַמעלט גרויסע אוצרות. ביז ער איז גרויס און רייך און שטאַרק געוואָרען.

האָט ער דענסטמאָל זיך געלאָזט אַראָפּברענגען דעם בעסטען גאָלדשמיט אין דער וועלט און יענער האָט פאַר אים געמאַכט אַ וואונדערליך בילד פון טייערע בלויע שטיינער. און פון מיטען פון דעם בלויען בילד איז אויפגעגאַנגען אַ וואונדערליך שיינענדיגע זון אויסגעזעצט פון די שענסטע דימענטען וואָס די וועלט פאַרמאָגט, און אונטען און אין מיטען זענען זיך די שטראַלען פון דער זון וואונדערליך צונויפגעקומען מיט קווייטען פון צעפּלאָסענעם גאָלד און זילבער און מיט קווייטען פון פאַרשידענפאַרביגע טייערע שטיינער, און האָבען זיך אַזוי איבערגעפלאָכטען, אַז עס האָט אויסגעזעהן ווי פון צווישען די בלויע געשליפענע שטיינער שיסט אַרויס אַ גליקליך־שיינענדיג אינגעלע.

לאַנג האָט געדויערט ביז דאָס אינגעלע איז פאַרטיג געוואָרען. און ווען עס איז פאַרטיג געוואָרען האָט מען עס אַריינגעבראַכט אין אַ טייערען זאַל. נאָכדעם האָט מען דעם רייכען מענשען איבערגעגעבען דעם שליסעל און אָנגעזאָגט, אַז דאָס גאָלדענע אינגעלע וואַרט שוין אויף אים אין יענעם זאַל.

ווען ער האָט דעם שליסעל אין שליסעל־לאָך אַריינגעשטעקט, האָט אים אין האַרץ געקלאַפּט ווי מיט שווערע האַמערס.

אָט־אָט, און ער וועט זעהן דאָס גאָלדענע אינגעלע!

נאָך אַזויפיל יאָרען פון שווערען בייַנקען, מי און

פיין! טרערען האָבען אים זיינע אויגען פארגלאנצט. די הענט האָבען אים געציטערט און דער שליסעל האָט קוים אין שלאָס געקענט אריינטרעפען.

אָבער, ווי נאָר ער האָט די טיר געעפענט, ווי נאָר ער האָט די שוועל אריבערגעשפרייזט, ווי נאָר זיינע ביסטרע אויגען האָבען אויפ'ן בילד אַ בליק געגעבען, איז ער ווי פארשטיינערט געוואָרען, זיין הארץ האָט זיך פאַר שרעק אין זיין ברוסט אָפּגעשטעלט.

איז דאָס דען דאָס גאָלדענע אינגעלע? אָט דאָס, האָט ער עס דען אַזוי לאַנג געזוכט?! דאָס איז דאָך אַ פרעמדס, אַ נאָכגעמאַכטע זאַך.

אַ לאַנגע צייט איז ער אַזוי געשטאַנען אַ פאַר־שטיינערטער און מיט ווילד צעשראָקענע בליקען גע־שטאַכען דאָס נאָכגעמאַכטע אינגעלע, וואָס האָט צו אים פון גרויסען בילד געקוקט.

נאָכדעם האָט ער ביטער אַ שמייכעל געטאָן און אַזוי שמייכלענדיג איז ער צוגעגאַנגען צום בילד, מיט'ן נאָכגעמאַכטען גאָלדענעם אינגעלע, האָט אויפגעהויבען זיין האַנט און אַראָפּגעלאָזט אַזאַ בייזען קלאַפּ דעם דימענטען מענשעלע, אַז דאָס גאַנצע בילד איז זיך אין שטיקער צעפלויגען.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

לאַנג האָט ער נאָכדעם געוואַנדערט איינער אַליין אַ צעריסענער און אַ בייזער, ביז איינמאָל האָט אים צווישען ווייטע וועגען ביי אַ וועג באַגעגענט אַ בלינדער בעטלער.

גאָלד און זילבער און בריליאַנטען

איז אים איינגעפאלען זיך ווענדען צו אָט דעם בלינדען.

און דער בלינדער האָט אים אויסגעהערט און צו אים פריער פון אלץ געזאָגט:

— זיי וויסען, אַז די וועלט איז פול מיט ווייסטע טעג און שווארצע נעכט. האָט גאָט דערפאר געגעבען די זון מיט איר גאָלד און די לבנה מיט איר זילבער. מענשען ווילען אָבער ווייט ניט געהן, באַגעגענט זיי דער קלוגער אלטער. ער איז קלוג און ער מיינט יעדענס טובה און ער האָט אויך דיין טובה געמיינט. אויף דער וועלט אָבער זענען פאראן זאכען, וואָס קלוגע און זעהענדיגע ווייסען ניט און קינדער און בלינדע ווייסען יאָ.

און נאָכדעם האָט דער בעטלער אים געזאָגט, אַז ער זאָל געהן צו דעם טייך פונ׳ם ווייטען לאַנד. דאָס איז דאָס לאַנד פון אַלע לענדער און דאָס וואסער צעגיסט זיך פון דאָרט און צעשפּרייט זיך איבער דער גאַנצער וועלט.

און דאָרטען — האָט ער אים אָנגעזאָגט — זאָלסטו געהן ביים ברעג אַזוי לאַנג און אַזוי ווייט ביז דו וועסט קומען צו אַן אָרט וואו פון שאָף ווערען לייבען און פון לייבען ווערען שאָף. דאָרטען זאָלסטו אויפזוכען אַזאַ און אַזאַ שטיין. לעבען שטיין וועט דיר שוין געגעבען ווערען דער אמת׳ער צייכען. און נאָכדעם, ווי נאָר די זון וועט אויפגעהן אין עק הימעל, וואָס איבער׳ן וואַסער, זאָלסטו אַרויפקריכען אויפ׳ן שטיין און זאָלסט זיך מיט דיינע אויגען איינעסען אין דער זון און דו

גאָלד און זילבער און בריליאַנטען

זאָלסט דיינע אויגען ניט אָראָפּנעמען פון דער זון ביז פאַרנאַכט. און ערשט נאָכדעם, אַז די זון וועט זיך אין דיר איינגאַנצען אַריינשפּיגלען, וועסטו פאַר זיך דערזעהן דיין גאָלדען איינגעלע.

— געדענק אָבער, מיין פריינט, — האָט צו אים דער בלינדער צום סוף געזאָגט. — געדענק, אַז דער וועג איז זעהר אַ שווערער. אַ סך ווערען גלייך מיד און קערען זיך באַלד אום, און אַ סך געהען און געהען ביז זיי הערען אויף צו גלויבען, אַז מען קאָן ••• אַמאָל אַהין קומען, גיבען זיי אַ מאַך מיט דער האַנט און לאָזען זיך צוריק. און געדענק אויך, אַז צו קוקען אין דער זון איז זעהר, זעהר שווער.

אָבער דער מענש מיט די ביסטרע שוואַרצע אויגען האָט געענטפערט:

— האָב קיין מורא ניט, — דו גוטער בלינדער! און פאַר דיין קלוגער עצה זיי מיר געבענשט, זיי מיר טויזענט מאָל געבענשט! גיב מיר דיין האַנט און גיב מיר דיין ברכה.

האָט אים דער בעטלער געגעבען זיין האַנט און האָט אים געבענשט און האָט אים נאָך באַגלייט אַ קליין שטיק־וועגס, ביז זיי זענען צוגעקומען צו אַן אָרט וואו די וועגען טיילען זיך פאַנאַנדער, האָבען זיי זיך געזעגענט און האָבען זיך צעשיידט.

האָט דער מענש מיט די ביסטרע אויגען נאָכדעם לאַנג געוואַנדערט, ביז ער האָט אויפגעזוכט דאָס לאַנד פון אַלע לענדער. און לאַנג איז ער נאָכדעם געגאַנגען מיט'ן ברעג פון דעם אַתענדליך גרויסען וואַסער. און

טעג זענען געקומען און זענען אוועק און ווייסע שיפען זענען אויפ'ן גרויסען, בלויען וואסער געקומען צו שווימען און זענען רואיג אוועקגעשוואומען.

און דער ברעג האט זיך פאר אים אלץ געצויגען ווילד און וויסט און ווייט.

ביז איינמאל איז ער געקומען צו אן ארט, וואו דערנער און שפיציגע שטיינער האבען גענומען בייז שטעכען זיינע הענט און פי[illegible] און בייזע צווייגען האבען גענומען שטעכען און ר[illegible] זיין פנים און זיין לייב.

און ער האט אלץ ניט אויפגעהערט צו געהן וויי־טער און ווייטער.

און ווען ער האט צום סוף געפונען א לידיגען פלאץ איז שוין געווען נאכט און די לבנה איז שוין ארומגעשוואומען איבער'ן וואסער.

האט ער זיך א מידער צוגעזעצט און גענומען קוקען פאר זיך אויפ'ן ברייטען, ווייטען וואסער און אויף דער ציטערדיגער לבנה, וואס האט פונקט אנט־קעגען אים ארויסגעקוקט פון דעם וואסער און באלד האבען זיך אים די מידע אויגען צוגעשלאסען.

אבער מיט פארמאכטע אויגען האט ער נאך אלץ געזעהן די לבנה און דאס וואסער... די לבנה איז אלץ גרעסער און גרעסער געווארען און אט האבען זיך איבער איר באוויזען צוויי צעשטראלטע הערנער... און נאכדעם איז פון דער לבנה מיטאמאל געווארען א הויכע און שטארקע געשטאלט מיט א הויכען שטער קען אין האנט און די צוויי צעשטראלטע הערנער האבען ארויסגעשאסען פון דעם געשטאלט'ס שטערען.

גאלד און זילבער און בריליאנטען

דאָס געשטאַלט איז אינגאַנצען געווען ווי פון לבנה־זילבער און איז געווען איינגעהילט אין אַ הימעל־בלויען קלייד און האָט געהאַט אַ ברייט צעוואַקסענע באָרד און עפּעס אַזוינע ברייטע און ווילד צעוואַקסענע ברעמען.

די גרויסע ווילדע ברעמען האָבען אָבער די אויגען נים פאַרדעקט — און די אויגען האָבען פון אונטער זיי אַרויסגעקוקט מורא׳דיג גרויס און ווייט.

ווייט אינ׳ם מורא׳דיג ברייטען און לויטערען וואַסער, אונטער די כמעט באַרוועסע פיס פונ׳ם גער שטאַלט, האָט זיך געשפּרייט אַ ווייס פעלד און אויף דעם ווייסען פעלד האָבען זיך געפּאַשעט ווייסע שאָף. אָבער ווי נאָר דער בליק פונ׳ם געשטאַלט איז געפאַלען אויף די שאָף, אַזוי איז פון די שאָף באַלד ווי דורך אַ כישוף לייבען געוואָרען... און ווידער אַ בליק און די לייבען ווערען צוריק שאָף.

האָט הער זוכער פון דעם גאָלדענעם אינגעלע פאַרשטאַנען, אַז דאָס זעהט ער דעם אמת׳ען צייכען. און ווי נאָר ער האָט צעעפענט די אויגען האָט ער מאַקע פאַר זיך גליך דערזעהן דעם שטיין. האָט ער זיך אַזש צעוויינט פאַר פרייד און גליק.

און גאַנץ פרי, ווי נאָר די זון איז אויפגעגאַנגען איבער׳ן ווייטען וואַסער, איז ער אַרויף אויף דעם הויכען שטיין און האָט זיך מיט אַ ווילדען הונגער מיט זיינע ביסטרע בליקען אין דער זון איינגעגעסען.

די זון האָט זיך צעגליט, צעברענט אַלץ פלאַמיגער

גאָלד און זילבער און בריליאַנטען

און הייסער, ער אָבער האָט אין איר אַלץ געקוקט און געקוקט.

און אַזוי האָט ער געקוקט דעם גאַנצען טאָג, ביז פאַרנאַכט, ביז... ביז די אויגען זענען אים אויס־געריננען.

טו ווי קען ער שוין איצט קענען זעהן דאָס גאָל־דענע אינגעלע, אַז ער איז גאָר בלינד ?!..

לאַנג אָבער האָט זיין שרעקליכע זאָרג ניט גע־קאָנט אָנהאַלטען, זוייל אַ מינוט, אַ רגע נאָכדעם ווי ער איז בלינד געוואָרען, האָט דער ד ע ר ז ע ה ן ווי אינ'ם וואַסער געהט אום דאָס גאָלדענע אינגעלע, זיין גאָלדען אינגעלע! און עס געהט גלייך צו אים! און עס איז אַלץ אויפ'ן וואַר. דאָס וואַסער, זעהט ער, קנייטשט זיך לייכט איבער'ן אינגעלע'ם גאָלד גע־לאָקטען קאָפּ און נאָכ'ן אינגעלע בלייבט איבער'ן וואַסער אַ לאַנגער פּאַס פון ווייכע, גאָלדענע וואַסער רינגען.

און דאָס גאָלדענע אינגעלע קומט צו צום ברעג און אָט איז עס שוין אַרויף אויפ'ן שטיין, און אָט איז עס שוין אַרויף צו אים.

און אַ גליקליכער האָט דער בלינדער אויסגע־שריען:

— אינגעלע! מיין גאָלדען אינגעלע!

און דער בלינדער האָט דאָס אינגעלע אָנגענומען פאַר'ן הענטעל און דאָס אינגעלע האָט אים גענומען אַרומפירען איבער דער וועלט.

או נאָך ביז אויפ'ן היינטיגען טאָג טרעפט, אַז

גאָלד און זילבער און בריליאַנטען

וועז מען קוקט זיך איין אויפ'ן ברעג הימעל, ווען עס געהט אויף אדער עס זעצט זיך די גרויסע גאלדענע זון, דערזעהט מען צווישען די פיל אנדערע פארביגע געשטאלטען אויך דעם גליקליכען בלינדען מיט זיין גאלדען אינגעלע.

— אינגעלע, אינגעלע, ווער ביסטו?! ווער איז דיין טאטע? ווער איז דיין טאטע און ווער איז דיין מאמע?..

גאלד און זילבער און בריליאנטען

אַ גרופּע מעשה׳לאך פון דוד איגנאַטאָוו

אונטער׳ן פאָלקסטימליכען נאָמען

גאָלד און זילבער און בריליאַנטען

1) די מעשה מיט׳ן גאָלדענעם איינגעלע

2) אַ שטעטעל: (דער רויטער ריז, גאָט׳ס וואונדער)

3) ווינטער: (דאָס אָנקומען פון ווינטער, אַ ווינטער נאַכט אין וואַן קאָרטלאַנד פּאַרק, די מעשה מיט׳ן חתן און דעם ווייסען וואַלד.)

4) אַ שטאָט: (דער נעפּאַנצערטער ריז, דער האָרסאַן.)

נ אָ ך אַ ל ט ע מ ע ש י ו ת:

5) דער רמב״ם און דאָס מענשעלע

6) דער משמד און דער אָנוס

7) דער נסתר

8) די מעשה מיט די צוויי שותפים

9) בערעל פּראַגער אין לבנה לאַנד

10) בערעל פּראַגער אין דעם לאַנד פון ריינקייט

11) די מעשה מיט דער מלכה שבת

12) די מעשה מיט דעם אמת׳ן און דעם פאַלשען בן מלך

13) די פאַרזאָגעלטע בת מלכה און דער גבור

14) פון חומש: האזינו, דאָס געזאַנג פון משה. די רייד פון בלק און פון בלעם.

FARLAG AMERICA, 215 East Bway., N. Y.